

CZYHAĆ (75) *vb impf*

czyhać (58), **czuhać** (17); czyhać *RejWiz* (3), *RejZwierz*, *BibRadz* (11), *Prot*, *GórnDworz* (2), *RejPos* (4), *RejZwierc* (5), *BudBib* (3), *BudNT* (2), *CzechRozm* (3), *ModrzBaz* (8), *Calag*, *KochPs* (3), *Phil*, *WujNT* (3), *SarnStat* (2), *CiekPotr* (3), *CzahTr*, *PudłDydo*; *czuhać* *BielKron*, *Mącz* (16).

inf czyhać (11). ◇ *praes 1 sg* czuhâm (1). ◇ *2 sg* czyhâsz (1). ◇ *3 sg* czyhâ (15). ◇ *3 pl* czyhają (16). ◇ *praet 2 sg m* czyhâl (8). ◇ *f* czyhała (2). ◇ *3 pl m* czyhali (6). ◇ *fut 3 sg m* czyhać będzie (1). ◇ *con 3 sg by* czyhâl (1). ◇ *part praes act* czyhając (13).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

Czatować z zasadzki z zamierem napaści, czaić się, dybać, nastawać; insidiari Mącz, Calag, Cn; imminere, obsidiari Mącz Cn; expectare, venari Mącz; expectatione erigi, inhiare Cn (75) : Obsidor, Czuhac/ ná vřadce liedzieć. Mącz 380a; BudBib 1.Reg 22/13; Szpiegowac. Czyhac. Stac ná kogo. Insidiari. Calag 360a; Czyha/ iákoby porwał nędznika zdradnie KochPs 15, 22; SarnStat 1282, 1297; Zgłodniał był y řtruchlał wilk: czyhał gdy psi řpáli. CiekPotr 13.

czyhać na kogo, na co (63): Bo niechay y krol řiędzye złotem zháfftowány/ [...] Gdy weřrzy ná řwe czály co mu przypásć máią/ A iáko nań rozliczni řtanowie czyháią/ A iákíe krotkíe íego ono páńřtwo będzie RejWiz 53, 48, 103v; PRzebiye czałem przezřieć/ Ielonek vbogi/ A ledá gdzye w řzelinie/ vwiáznie zá rogi. Ze go ledá źwirzatká/ powoli drapáią/ A myřliwcy ná řtronie/ ktorzy nań czyháią. RejZwierz 128; BibRadz 1.Reg 22/8, 13, 26 arg, Sap 10/12, Eccli 27/10, Est 16/20, Ian 7/1; gdy ták ná řię czuháli/ vpátrzył řwoy čás Skánderbeg/ přętko vchwyćił řwoią lewą ręką íego rękę práwą BielKron 242; Petere iugulum, et petere caput alicuius, Stac komu o gárdło/ teź czuhac ná kogo niktory mowią. Mącz 295b, 207c, 219c, 350c, 379d, 380a (14); ále wierz mi izci ná tho czyhac będzie/ iákoby řie nád thobą wřytykięgo pomścił RejPos 74v, 19, 249, 345; RejZwierc 84, 86v, 98, 145, 188; BudBib 1.Reg 23/9, Ps 37/12; Lecź Heroydás czyhálá nań/ y chćiałá go zámordowac BudNT Mar 6/19, Luc 11/54; CzechRozm 109v, 232; ModrzBaz 78v; A czyháiąc nan pořłáli niektore ludźie ná zdráďzie WujNt Luc 20/20, Mar 6/19, Luc 11/54; CiekPotr 71; Ze íeich nieprzyáiciele o nich rádę máią/ Iákoby ím odpor dáć tak na to cí záią [lege: czyhają]. CahTr D4v; Pomnię/ żeś o íey řmierci powiedał wzdycháiąc/ Abyś mnie teź był zdráďził y ná to czyháiąc. PudłDydo B3. Cf Zwroty.

Zwroty: »czyhać na duszę« (2): Abowiem otho czyháią ná duřę moię [Quia ecce insidiati sunt animae meae] BibRadz Ps 59/4, Ps 40/15.

»czyhać na gardło« (1): Oto ná gárdło moie táiemnie czyháią KochPs 85.

»na majętność, rzeczy, dobra [czyje] czyhać« (1 : 1 : 1): A przetoź máią być wřytycy karáni/ y cí ktorzi tákowemi grámi ná máiętność cudzą czyháią [insidiantur] ModrzBaz 36v, 72, 83.

»na [czyje] mieszki czyhać« (2): Manticularius, Złodźiey który ná cudze mieszki czuha álbo godźi. Mącz 208c; Pełnemiś zápił pámięć? czyś pił z vczćiwymi, Ktorych ręce ná cudze mieszki nie czyháią? CiekPotr 77.

»na poczciwość ludzką czyhać« (1): Co íeřliže cí co ná drogách zářtěpuią/ zboyce/ niemáią być w Rzcęypořpolitey cierpiáni/ tedy y owřzem cí/ ktorzi ná poczćiwość ludřką czyháią [multo minus pudicitiae hominum attentatores et oppugnatores] á řtáráią řię o naruřzenie íey. ModrzBaz 53.

»na urzędy czyhać« (1): Nienawiśni záprawdę to są ludzie/ ktorzi áni sŕtrony rozumu/ áni z ŕtrony náuki/ y do tego ŕpofobnoŕci/ namniey gotowoŕci w ŕobie niemáią/ á przedŕię nieiáką záŕlepioną byŕtroŕciá ná vrzędy czyháią [*tamen caeco quodam mentis impetu honoribus inhiant*] *ModrzBaz* 45v.

»na wolnoŕć [czyjå] czyhać« (1): (*marg*) Pochlebcy ŕzkodliwŕzy ná Kruki. (-) gdyż bárziej tákowym ŕwym poŕtępkim ŕzkodzi/ niŕ ten ktory ná wolnoŕć cudzá iáwnie czyha. *Phil* H.

»czyhać na zdrowie« [*szyk zmienny*] (4): Ktemu teŕ y z rák tych ktorzy czyháli ná moje zdrowie/ y z wiela trudnoŕci ktorem ćierpiał. *BibRadz Eccli* 51/5, *Ier* 11/21; Woyná *Chriŕtiáńká*/ iz niema nic ŕpolnego z naczynim woienным ŕwiátá tego: ktorego ludzie bezboŕni miedzy ŕobą vŕywaia/ czyháiać ieden ná zdrowie drugiego *CzechRozm* 240; *ModrzBaz* 32v.

Szeregi: »czyhać a czekać« (1): [*o nędzny człowiecze owco parszywa*] mogłabyŕ ŕie obáczyć [...] iz prze kéŕ they márney ŕwey woley ŕwiátá tego/ á prze márne z wiedzyenie tego wilká ŕwego drapieŕnego/ ktory vŕtáwicŕnie czyha á czeka ná márne zginienie [...] twoie/ odŕtępuiefz od tákiego Pána á dobrodzyeia ŕwoiego *RejPos* 345.

»czyhać i szukać« (1): A gdy to do nich mowił/ poczęli Pháryzeuŕzowie y Doktorowie bárzo nań náćieráć/ y obłudnie go o wiele pytáć / czyháiać nań [*insidiantes ei*] y ŕzukáiać ŕeby co vŕlowili z vŕt iego *WujNT Luc* 11/54.

a. *Czekać niecierpliwie szukać okazji* [*na kogo, na co*] (4) : Ieŕt moy pan ná mię łáŕkaw/ ty mię w tym winuiefz/ Czyhałz ná mą wyŕługę/ przeto pochlebuiefz. *Prot* Dv; [*jeden dworzanin*] zmowił ŕie z bába/ kthora pod zamkiem Krákwŕkim [...] gárcie Hŕŕeckie przedawála/ y zápláćil iey wŕzytki/ áby ie do iednego/ [...] poŕtúkła w ten czás/ kiedyby/ on ná zamku w oknie ŕtoiać/ znák pewny vcŕzynił [...] Gdy to tedy ŕpráwił/ ŕzedł ná zamek/ y chodził ŕobie po wielkiey ŕieni/ czyháiać iuŕ ná tego ŕwego towarzŕyŕzá *GórnDworz* T4, T5v; Co o zwycięŕzonych mam mowić/ ktorzi ćię záwŕdzy táiemnie á ŕkryćie nienawidzá: czyháiać záwŕdzy ná to/ iákoby ná wolnoŕć wyŕć mogli. *ModrzBaz* 108.

Cf CZUHAJĄCY, CZUHANIE